

Wymagania edukacyjne z wiedzy o społeczeństwie. Podstawa programowa 2024.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Człowiekiem jestem...	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić czynniki, które kształtują człowieka jako jednostkę. Wie, czym się zajmuje przedmiot wiedza o społeczeństwie. Wie, czym są komunikaty werbalne i niewerbalne. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi podać przykłady nauk humanistycznych. Rozumie zasady komunikowania się i je stosuje. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia elementy osobowości człowieka. Zna znaczenie słowa asertywność. Wie, jak przygotować samodzielnie prezentację i publicznie ją przedstawić. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić i opisać dziedziny humanistyki, które tworzą wiedzę o społeczeństwie. Opisuje elementy osobowości człowieka i określa, jak wpływają na różnorodność ludzi. Potrafi wskazać zachowania asertywne. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje najważniejsze zasady skutecznego komunikowania się.
Człowiek jako istota społeczna	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze potrzeby człowieka. Wymienia kilka przykładów ról społecznych, które odgrywa. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wskazać przykłady potrzeb pierwotnych – biologicznych oraz wtórnych – psychicznych i społecznych. Wyjaśnia pojęcie socjalizacja. Wie, czym są: interakcja i więzi społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje człowieka jako istotę społeczną i podaje stosowne przykłady. Wymienia różne rodzaje więzi społecznych. Wie, jaką funkcję pełnią role społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje potrzeby ludzkie z uwzględnieniem ich podziału. Wyjaśnia, jaką funkcję pełni społeczeństwo w procesie socjalizacji. Charakteryzuje różne rodzaje więzi społecznych. Potrafi wskazać, jak poszczególne grupy wpływają na odgrywane przez nas role społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje rolę więzi społecznych w budowaniu relacji społecznych. Opisuje człowieka jako istotę społeczną, używając poznanych pojęć.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Zbiorowości i grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym są zbiorowości społeczne. • Wie, czym są normy grupowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym są grupy społeczne. • Dokonuje podziału grup społecznych na formalne i nieformalne, pierwotne i wtórne, duże i małe. • Wskazuje przyczyny powstawania konfliktów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zna sposoby rozwiązywania konfliktów. • Wie, jakimi metodami można osiągnąć kompromis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje wybrane zbiorowości społeczne. • Potrafi określić rolę zbiorowości w życiu społecznym. • Charakteryzuje różne sposoby podejmowania decyzji w grupie oraz wskazuje ich dobre i złe strony. • Wymienia najważniejsze rodzaje konfliktów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje różne grupy społeczne, wskazując ich specyficzne cechy. • Określa, jaką rolę odgrywają różne grupy społeczne. • Wskazuje sposoby rozwiązania prostego konfliktu interpersonalnego na drodze kompromisu.
Rodzina jako najważniejsza grupa społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, jaką rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina. • Potrafi wymienić wartości ważne dla rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje rodzinę jako grupę społeczną. • Wie, czym są rodziny dwupokoleniowe i wielopokoleniowe; rozumie, na czym polega rola rodziców i osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi wymienić akty prawne, które opisują rodzinę. • Zna prawa i obowiązki rodziców i dzieci. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia i opisuje podstawowe funkcje pełnione przez rodzinę. • Analizuje wartości ważne dla rodziny. • Opisuje prawa i obowiązki rodziców i dzieci. • Zna współczesne typy rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci.
Jak funkcjonują gospodarstwa domowe. Budżet domowy	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi poprawnie określić najważniejsze wydatki i dochody gospodarstwa domowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zna i rozumie zasady racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. • Rozumie pojęcie deficyt budżetowy i wie, jak uniknąć deficytu budżetowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Umie wyjaśnić rolę i znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce państwa. • Potrafi zaplanować i rozpiścić zrównoważony budżet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie oraz umie skorzystać z ich doświadczenia pomocnego podczas projektowania budżetu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, że współdziałanie w planowaniu budżetu jest przejawem postawy obywatelskiej i patriotycznej. • Rozwijają postawę odpowiedzialności i przedsiębiorczości w codziennym życiu gospodarstwa domowego.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Samorząd szkolny	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi scharakteryzować klasę szkolną. Opisuje życie społeczności szkolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje najważniejsze prawa, jakie ma samorząd szkolny. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest samorządność, podaje przykłady rodzajów samorządów. Podaje najważniejsze zasady wyboru samorządu szkolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje, co najmniej kilka ważnych funkcji, które pełni szkoła. Podaje, jaką rolę w życiu społeczności szkolnej odgrywa samorząd. Charakteryzuje działania samorządu uczniowskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> Uzasadnia znaczenie samorządności w państwie. Wyjaśnia, na przykładzie wyborów do organów samorządu szkolnego, stosowanie procedur demokratycznych w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy.
Prawa i obowiązki ucznia	<ul style="list-style-type: none"> Zna prawa i obowiązki ucznia. Rozpoznaje przypadki łamania praw ucznia w swoim otoczeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> Zna prawa i obowiązki pracowników szkoły. Zna instytucje zajmujące się ochroną praw ucznia. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wskazać, z jakich aktów prawnych wynikają prawa ucznia. Wymienia akty prawa szkolnego, w których zapisane są jego prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje i opisuje źródła praw ucznia. Potrafi opisać sytuacje szkolne, w których występują przykłady praw i obowiązków szkolnych. Potrafi określić w konkretnych przypadkach, jakie prawa ucznia są naruszane. Przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone. 	<ul style="list-style-type: none"> Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują.
Moje miejsce na ziemi	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia, czym są mała ojczyzna i region. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia czynniki kształtujące odrębność regionalną. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje cechy charakterystyczne regionu, w którym mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje czynniki kształtujące odrębność lokalną i regionalną. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając więzi lokalne. Wymienia tradycje i obyczaje swojej społeczności regionalnej.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Samorządy terytorialne, lokalne i regionalne	<ul style="list-style-type: none"> Znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy i swojego regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia organy samorządowe wybierane przez obywateli. Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. Wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); powiecie i województwie. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje, w jaki sposób władze centralne mogą wpływać na decyzje władz samorządowych. Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje kompetencje władz centralnych wobec samorządu. Wskazuje w których urządach można załatwić wybrane sprawy. Przedstawia możliwości załatwienia spraw przez e-urząd. Potrafi wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. Wyjaśnia, czym jest zarząd komisaryczny. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia informacje na temat wydarzeń i postaci historycznych związanych z dziejami lokalnymi i regionalnymi.
Obywatele a władze samorządowe. Budżety obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia problemy społeczności lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest kapitał społeczny. Wie, czym są młodzieżowe rady miast i gmin. 	<ul style="list-style-type: none"> Próbuje formułować sądy dotyczące problemów społecznych. Potrafi wyjaśnić, czym jest budżet obywatelski. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje różne formy wpływania przez obywateli na decyzje władz samorządowych. Wskazuje przyczyny problemów swojej społeczności lokalnej. Próbuje wskazać sposobnych ich rozwiązania. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne rodzaje kapitału społecznego i wskazuje na znaczenie tego zjawiska w procesach gospodarczych. Przedstawia rolę i znaczenie rad młodzieżowych miast i gmin. Zna i opisuje procedury związane z wprowadzeniem budżetu obywatelskiego.
Narodowość a obywatelstwo	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi określić czas kiedy ukształtowały się współczesne narody. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie czym różni się narodowość od obywatelstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Zna obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia czynniki narodotwórcze. Potrafi opisać więzi obywatelskie i tożsamość narodową. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia genezę współczesnych narodów. Potrafi opisać, czym jest postawa obywatelska, odnosząc się do obowiązków zapisanych w polskiej konstytucji.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Inni u nas – o mniejszościach narodowych i etnicznych	<ul style="list-style-type: none"> Odróżnia mniejszości narodowe od mniejszości etnicznych. Wskazuje różnice pomiędzy migracją a uchodźstwem. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące obecnie w Polsce. Wyjaśnia, co to jest Polonia. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia prawa przysługujące mniejszościom. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce. Określa miejsca zamieszkania mniejszości w Polsce. Wyjaśnia, dlaczego mniejszościom przysługują odrębne prawa. Przedstawia zjawiska migracji i uchodźstwa we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia grupę posługującą się językiem regionalnym. Wskazuje przyczyny migracji i uchodźstwa. Opisuje w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną.
Różne oblicza patriotyzmu	<ul style="list-style-type: none"> Wie, co znaczą pojęcie ojczyzna. Wymienia i opisuje polskie symbole narodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> Podaje przekłady zachowań patriotycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia postawy sprzeczne z patriotyzmem. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia, odwołując się do różnych przykładów, czym jest patriotyzm. Wskazuje różnice między patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje genezę polskich symboli narodowych. Wymienia czynniki, które łączą ludzi z ojczyzną.
Umiejętności i cnoty obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia cnoty obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje cechy dobrego obywatela. 	<ul style="list-style-type: none"> Odwołując się do przykładów współczesnych i historycznych, opisuje wzory postaw obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> Określa znaczenie cnot i umiejętności obywatelskich w życiu społecznym. Wymienia umiejętności społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne wzorce działań obywatelskich. Opisuje różne formy aktywności społecznej.
Działania organizacji pozarządowych	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, czym jest społeczeństwo obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje, jak można aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym i obywatelskim. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje działania, które podejmuje społeczeństwo obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. Opisuje aktywność społeczną Polaków. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, jak powstawała idea społeczeństwa obywatelskiego. Wskazuje potrzeby społeczne, które realizuje społeczeństwo obywatelskie.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Aktywność obywatelska młodych	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśni na czym polega wolontariat. Wie czym są organizacje pożytku publicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Podaje przykłady organizacji i akcji społecznych skupiających młodych ludzi. Wymienia ich najważniejsze cele. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje różne możliwości działań społecznych, które mogą podejmować osoby młode. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje różne formy wolontariatu. Opisuje różnorodne formy działalności młodych osób. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia jak można realizować konstytucyjną zasadę pomocniczości. Dokonuje oceny działań społecznych adresowanych do młodych osób.
Zachowania etyczne w działaniach obywatelskich	<ul style="list-style-type: none"> Wie czym jest etyka. Wymienia przykłady łamania zasad etycznych w życiu publicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia cechy etyki zawodowej. Wskazuje negatywne skutki nieprzestrzegania zasad etycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrąfi wyjaśnić pojęcia: <i>mobbing</i>, <i>lobbying</i>, <i>nepotyzm</i>, <i>korupcja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Uzasadnia konieczność stosowania zasad etyki w różnych dziedzinach społecznych. Opisuje negatywne zjawiska które wywołane są niestosowaniem zasad etycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje wybrane cechy etyki zawodowej. Opisuje naruszanie zasad etycznych i wskazuje przyczyny takich zachowań.
Państwo i jego funkcje	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest państwo. Zna najważniejsze cechy państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia podstawowe funkcje państwa. Wskazuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrąfi podać przykłady, jak państwo realizuje swoje zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje elementy tworzące państwa. Opisuje najważniejsze cechy państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje funkcje państwa. Opisuje zadania, które powinno realizować państwo.
Fundamentalne zasady demokracji	<ul style="list-style-type: none"> Potrąfi określić, gdzie i kiedy narodziła się idea demokracji. Wie, czym jest demokracja bezpośrednia i demokracja pośrednia (przedstawicielska). 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze zasady demokracji. Wie, czym jest referendum. Potrąfi podać przykłady spraw, które mogą być poddawane pod referendum. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, czym jest demokracja pośrednia i bezpośrednia, podaje przykłady stosowania tych zasad. Potrąfi uzasadnić konieczność ochrony praw mniejszości w demokracji. Podaje zasady organizacji referendum. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje zasady demokratyczne.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Konstytucja jako najważniejszy akt prawny	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest konstytucjonalizm. • Wie, czym jest preambuła. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze szczególne cechy konstytucji. • Wie, czym jest i dlaczego został powołany Trybunał Konstytucyjny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze zasady ustrojowe zapisane w konstytucji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje szczególne cechy konstytucji. • Analizuje teść preambuły <i>Konstytucji RP</i> i wskazuje najważniejsze wartości do, których się odwołuje. • Podaje przykłady spraw, którymi może zająć się Trybunał Konstytucyjny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawia historię konstytucjonalizmu. • Potrafi wskazać dział konstytucji, w którym opisane są poszczególne kwestie. • Opisuje działanie Trybunału Konstytucyjnego.
Partie polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • Wie czym jest zasada pluralizmu politycznego. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy partią polityczną a inną organizacją społeczną. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi opisać system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny. • Wyjaśnia pojęcie koalicji rządowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi podzielić partie zasiadające w sejmie, wskazując partie prawicowe centrowe i lewicowe. • Wyjaśnia pojęcie <i>opozycja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia funkcje partii politycznych. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy różnymi systemami partyjnymi. • Wymienia najważniejszy cele partii prawicowych, centrowych i lewicowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ocenia różne systemy polityczne. • Wyjaśnia, dlaczego istnieje konkurencja pomiędzy partiami politycznymi.
Jak działa demokracja przedstawicielska: sejm i senat	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia pojęcie demokracji przedstawicielskiej. • Wymienia cechy demokratycznych wyborów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest czynne i biernie prawo wyborcze. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze instytucje sejmu i senatu. • Potrafi wymienić kilka kompetencji sejmu i senatu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, dlaczego wybory są elementem demokracji pośredniej, czyli przedstawicielskiej. • Opisuje cechy demokratycznych wyborów. • Opisuje wskazaną funkcję parlamentu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi podać przykłady sytuacji, gdy prawa wyborcze mogą być ograniczone. • Opisuje, jak działa polski parlament.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Władza wykonawcza: Prezydent RP i Rada Ministrów	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest republikańska forma rządów. • Potrafi wskazać, kto sprawuje w Polsce władzę wykonawczą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, jak są przeprowadzane w Polsce wybory prezydenckie. • Odszukuje i opracowuje informację o aktualnie urzędującym prezydencie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podaje imię i nazwisko urzędującego prezesa Rady Ministrów. • Podaje przykłady kompetencji prezydenta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Odwołując do zasady dobra wspólnego, wyjaśnia, czym jest republikańska forma rządów. • Wie, kto może kandydować na urząd Prezydenta RP. • Wyjaśnia, jak wyłaniany jest rząd. • Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>rząd większościowy</i> i <i>rząd mniejszościowy</i>. • Przedstawia kompetencje Rady Ministrów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, na czym polega dualizm władzy wykonawczej w RP. • Podaje przykłady najważniejszych uprawnień prezydenta. • Potrafi, korzystając z różnych źródeł, opisać działania obecnie urzędującego prezydenta. • Potrafi wskazać decyzje rządu, które miały wpływ na indywidualne życie swoje lub swojej rodziny.
Władza sądownicza	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia zasadę państwa prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zan strukturę sądownictwa powszechnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia zasady: niezależności, niezawisłości oraz dwuinstancyjności. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym zajmują się sądy powszechne i trybunały. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podaje przykłady naruszania zasad państwa prawa. • Wyjaśnia najważniejsze zasady określające działalność władzy sądowniczej. • Opisuje, jak działają organy wymiaru sprawiedliwości.
Organizacje międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia kilka kierunków polskiej polityki zagranicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. • Wskazuje cele i różne formy działalności Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia państwa należące do NATO. • Przedstawia działalność Polski w ONZ, Unii Europejskiej i NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje najważniejsze kierunki polityki zagranicznej: suwerenność, współpraca w organizacjach międzynarodowych, polityka regionalna, polityka wschodnia. • Określa okoliczności powstania ONZ i NATO. • Opisuje najważniejsze organy NATO i ONZ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO. • Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Cele i zasady działania Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje przyczyny powstania Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia ogólne cele UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić państwa członkowskie UE. Wymienia najważniejsze instytucje UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje pięć najważniejszych wydarzeń związanych z powstaniem UE, uzasadnia swój wybór. 	<ul style="list-style-type: none"> Na podstawie szczegółowych celów wskazuje główne kierunki rozwoju UE. Zna zadania najważniejszych instytucji UE.
We wspólnej Europie	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia ogólne cele UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze instytucje UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje korzyści z członkostwa w UE dla gospodarki oraz społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych. Podaje przykłady programów finansowanych z UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi podać liczbę polskich eurodeputowanych. Opisuje, jak prawa obywatela UE wpływają na życie obywateli państw członkowskich.
Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia, czym jest zjawisko globalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia pojęcia: <i>fundamentalizm religijny</i> i <i>terroryzm</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia problemy ekonomiczne i demograficzne świata. Wymienia problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje globalne problemy ekonomiczne i demograficzne. Znajduje i opracowuje informacje o konfliktach toczących się na świecie. Charakteryzuje problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. Opisuje zjawisko terroryzmu. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje globalizację w różnych aspektach. Przedstawia propozycje działań w kierunku rozwiązania problemów współczesnego świata.
Jak kształtowały się prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje, z czego wynikają prawa człowieka. Uzasadnia, dlaczego prawa człowieka są niezbywalne. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje źródła ludzkiej godności. Wymienia najważniejsze cechy praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> Omawia cechy praw człowieka. Wymienia najważniejsze dokumenty, które tworzą międzynarodowy system ochrony praw człowieka. Wie, kiedy powstała <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest prawo naturalne i określa jego wpływ na rozwój idei praw człowieka. Charakteryzuje pojęcie godności, rozróżniając godność osobową człowieka od godności osobistej. Na podstawie preambuły <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> analizuje jej najważniejsze treści. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z rozwojem idei praw człowieka. Wymienia najważniejsze zadania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Prawa człowieka zapisane w <i>Konstytucji RP</i>	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia prawa i wolności osobiste, które są ważne dla młodych osób. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, jak pojęcia: <i>wolności i prawa</i> charakteryzowane są w <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia ogólne zasady dotyczące praw i wolności zapisanych w polskiej konstytucji. Wymienia różne formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje na różnice pomiędzy prawami a wolnościami. Potrafi wskazać granice wolności i zakres praw gwarantowany przez państwo. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić i scharakteryzować wybrane prawa osobiste i polityczne zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. Wie, czym jest ludowa inicjatywa ustawodawcza.
Ochrona praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne systemy ochrony praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, jaką rolę w ochronie praw człowieka pełni Rzecznik Praw Obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze elementy systemu praw człowieka w Polsce. Wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka. Opisuje działania Rzecznika Praw Dziecka. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje najważniejsze funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich. Opisuje działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka. Opisuje wybrane prawa zapisane w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>. Podaje przykłady naruszania praw dziecka. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi przedstawić sposób złożenia wniosku do RPO. Wskazuje sytuacje, które uprawniają do podejmowania interwencji przez Rzecznika Praw Dziecka. Wymienia instytucje, które zajmują się ochroną praw człowieka w systemie uniwersalnym, regionalnym i krajowym.
Uprawnienia policji i służb porządkowych	<ul style="list-style-type: none"> Zna najważniejsze zadania policji i służb porządkowych. Wie, na czym polega przymus bezpośredni. 	<ul style="list-style-type: none"> Podaje przykłady środków przymusu bezpośredniego. Wymienia podstawowe rodzaje przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje sytuacje, gdy służby porządkowe mogą użyć przymusu bezpośredniego. 	<ul style="list-style-type: none"> Podaje przykłady sytuacji, w których policja może korzystać ze swoich uprawnień. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi określić, jak należy się zachować w sytuacjach, gdy mamy do czynienia z przemocą.
Młodzi ludzie w kontakcie z prawem	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, czym jest przemoc rówieśnicza. Wskazuje, które rodzaje przemocy rówieśniczej są zaliczane do przestępstw, a które – do wykroczeń. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić różne typy przestępstw. Wie, jaki sąd rozpatruje sprawy nieletnich. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia prawa, które przysługują nieletniemu, który został zatrzymany przez policję. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje różnice pomiędzy wykroczeniem, występkiem a zbrodnią. Wymienia środki, które może zastosować sąd wobec nieletniego. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za czyny karalne w zależności od wieku. Wskazuje sytuacje, w których zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić.

Zagadnienia z podstawy programowej	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Media we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym są środki masowego przekazu. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne rodzaje mediów, dzieląc je na: pisane, audiowizualne i interaktywne. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia funkcje mediów. Wyjaśnia pojęcie czwartej władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje różne rodzaje mediów. Wyjaśnia, dlaczego media są nazywane czwartą władzą. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje różne funkcje mediów. Opisuje, jaką rolę odgrywają media we współczesnym społeczeństwie. Wyjaśnia pojęcie <i>public relations</i>.
Jak korzystać ze środków masowego przekazu	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia i opisuje umiejętności, które umożliwią swobodne poruszanie się wśród natłoku informacji. Odnajduje w mediach informacje na wskazany temat, analizuje je. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo informacyjne</i> i <i>globalna wioska</i>. Wie dlaczego dziennikarstwo jest zawodem zaufania publicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia zachowania etyczne w mediach elektronicznych. Odróżnia fakty od komentarzy. 	<ul style="list-style-type: none"> Uzasadnia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem wiedzy. Wymienia i opisuje zjawiska utrudniające przepływ informacji w sieci. Wymienia i opisuje zasady etyki dziennikarskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje wpływ mediów na zjawisko globalizacji. Wyjaśnia, dlaczego nie należy mieszać faktów z komentarzami i opiniami.
Informacja i przekaz na wagę złota	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest reklama społeczna. 	<ul style="list-style-type: none"> Odszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, na czym polega znaczenie badania opinii publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Odczytuje i interpretuje wyniki sondaży opinii publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia i analizuje różne reklamy społeczne.
Cyberprzestrzeń – korzyści i zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> Wie czym jest cyberprzestrzeń. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia zasady bezpieczeństwa w sieci. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia zagrożenia i korzyści wynikające z korzystania z cyberprzestrzeni. Wymienia najważniejsze rodzaje szkodliwych programów, które stanowią zagrożenie dla uczestników cyberprzestrzeni. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze funkcje cyberprzestrzeni. Zan zasady, jakie należy stosować aby uchronić się przed szkodliwym oprogramowaniem. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi uzasadnić, że cyberprzestrzeń to miejsce służące swobodnemu przekazywaniu idei i informacji.